

ZEEKRANT 2022

© Nick Deconbel Fotografie

Jaarlijkse uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee (www.vliz.be) en de Provincie West-Vlaanderen (www.west-vlaanderen.be)

Inhoud

2 Maak kennis met het 'frietkot op zee'

3 Leren eten wat de visser vangt

4 Bijzondere strandvondsten

6 Dominique Persoone:
een zeezot over zijn zintuigen

7 Iconische scheepswrakken

8 Op safari aan de kust

8 Wedstrijd:
herkenningspunten vanop zee

Iedereen wetenschapper aan zee

De tijd dat wetenschap enkel toekwam aan geleerde professoren in witte stofjas, is voorbij. Meer en meer onderzoekers verlaten hun 'ivoren toren' en delen hun kennis met brede lagen van de bevolking. En wat meer is, de burger kan zelf ook meestappen in dat onderzoek. Als burgerwetenschapper!

De komst van het internet en van sociale media heeft kennis beter toegankelijk gemaakt voor iedereen. Anderzijds zien wetenschappers meer en meer het belang in van het actief betrekken van de burger bij hun onderzoek. Het vergroot de slagkracht en brengt kennisopbouw dicht bij het publiek. Zeker aan zee. Iedereen houdt van de zee, komt er met plezier zijn vrije tijd doorbrengen en die grote toestroom kan – mits goed begeleid – een welgekomen hulp zijn voor de onderzoeker. De oceaan is immens groot, kustlijnen oneindig lang. Hoe meer burgerwetenschappers, hoe beter!

Aan onze kust is de jaarlijkse Grote Schelpenteldag misschien wel het best gekende burgerwetenschapsinitiatief. Op één dag in maart worden massaal schelpen geraapt, geteld en geïdentificeerd. Tijdens de voorbije vijf edities van dit LifeWatch-initiatief verzamelden enkele duizenden deelnemers in totaal 200.000 schelpen (!) van meer dan 60 verschillende soorten. En dit jaar vervoegde ook Nederland deze Vlaamse actie. Daarnaast is een vast team 'SeaWatchers' al sinds 2014 in de weer met het opvolgen van de toestand van onze Noordzee. Deze door LifeWatch opgeleide burgers meten de zeewatertemperatuur, brengen het leven in zee en op het strand in kaart, tellen en wegen zwerfvuil en hebben oog voor vondsten uit vervlogen tijden. Ben je recreatief zeevisser, dan kun je de wetenschap helpen door je vangstgegevens te delen. En wandelaars op de dijk van Oostende oosteroever of Koksijde kunnen de evolutie van de kustlijn helpen registreren door vanop een vaste paal op regelmatige tijdstippen een 'CoastSnap' foto van het strand te nemen. Nog geen inspiratie genoeg? Check dan zeker 'Iedereen Wetenschapper' of 'Zeekerweten'.

Maak kennis met het 'frietkot op zee'

Sinds 2019 kun je er niet naast kijken. Voor de havenmond van Oostende is op zee een gele container op een paal te zien. Heel wat Oostendenaars en toeristen stellen zich de vraag waarvoor dat 'frietkot' (zoals het in de volksmond wordt genoemd) nu precies dient. Hoogste tijd om de Blue Accelerator voor te stellen!

Blue Accelerator is een van de uithangborden van de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij (POM) West-Vlaanderen. Het testplatform laat bedrijven en kennisinstellingen toe om nieuwe, duurzame oplossingen en technologieën op zee te testen. Dankzij die testen realiseren bedrijven en kennisinstellingen innovatieve ontwikkelingen op vlak van energie, klimaatverandering, het onderhoud van windparken, kustverdediging, Het testplatform biedt bovendien de mogelijkheid om zowel in de lucht, op als onder water testen uit te voeren.

Vijf soorten testen

Het testplatform vormt het toneel voor verschillende testen. Een eerste type proeven richt zich op energieomzetting. In de afgebakende zone rondom het platform testen ingenieurs bijvoorbeeld drijvende zonnepanelen en schaalmodellen voor golf- en getijdenenergie.

Een tweede categorie proeven betreft corrosietesten. Zowat alles wat met zeewater in contact komt, zal vroeg of laat ongewenste corrosie (aantasting) en aangroei vertonen. Bedrijven en kennisinstellingen voeren experimenten uit om dit vroegtijdig op te sporen. Tevens testen ze nieuwe materialen, bijvoorbeeld innovatieve coatings, die dit probleem verkleinen.

Daarnaast zijn er ook roboticatesten gepland, met vliegende en varende drones zowel op als onder water. Tot slot is het platform ook geschikt om nieuwe types sensoren uit te proberen (bv. om aangroei van zeedieren en -planten op te sporen) en om te experimenteren met aquacultuur (mosselkweek).

Je vindt er soms dus wel wieren en mosselen, maar geen friet!

Win!

De kiwi's die we in de winkel kopen, komen hier aar land: net zoals het aardgas uit onder andere Noorwegen en Groot-Brittannië.

© Frank Groes

Leren eten wat de visser vangt

We spraken met Filip Claeys, chef van restaurant De Jonkman én oprichter van de NorthSeaChefs. De NorthSeaChefs promoten vis die bij ons gevangen is.

Als klein jongetje was het al duidelijk wat ik wilde worden: kok. Na mijn koksopleiding leerde ik de kneepjes van het vak bij De Karmeliet en begon mijn eigen restaurant. Een stage in Tokyo veranderde mijn culinaire visie. Daarvoor stond ik niet stil bij de herkomst van de producten die ik serveerde. Maar toen ik tonijn proefde op de veiling in Tokyo, wisten mijn smaakpapillen niet wat hen overkwam. Wat een smaakverschil met onze geïmporteerde tonijn! Ik nam de drastische beslissing om mijn volledige menukaart overboord te gooien en opnieuw te beginnen met een focus op lokale en kwalitatieve producten.

Hoe ging je concreet aan de slag?

Ik leerde onze lokale vissen beter kennen en ontdekte de problemen waar onze vissers mee te maken hebben. Consumenten willen kabeljauw en tong eten. Bijvangst, dieren die onbedoeld in de netten van de visser terechtkomen, komen niet bij de vishandelaar of op ons bord terecht.

Zonde! Ik koos ervoor om vissen zoals steenbolk, haring, makreel en hondshaai op de kaart te zetten.

Hoe onthaalden gasten dat in jouw restaurant?

Niet goed, om het nog licht uit te drukken! Mensen waren hier duidelijk nog niet klaar voor, ik verloor 40% van mijn klanten en kreeg de botte commentaar van mijn gasten "dat ze niet naar een Michelin-sterrenrestaurant komen om hondshaai te eten". Ik spreek dan ook van meer dan tien jaar geleden. Ondertussen zijn mensen zich bewuster van het belang van lokaal voedsel en appreciëren ze meer en meer onbekende vissen.

Hoe ga je om met zo'n tegenslag?

Ik ben nogal koppig en besloot te volharden. Ik contacteerde vijftien chefs en we startten de NorthSeaChefs op met als missie om onbekende en onbeminde vissoorten, bijvangst gevangen door onze lokale vissers, gegeerd te maken. Want naast bier en chocolade moeten we als Belg ook trots zijn op onze Noordzeevis! Op een terrasje in Spanje eten we zo graag inktvis.

Inktvis die nota bene uit de veiling in Zeebrugge komt. Maar hier eten we dat dan amper. Dat is toch absurd?

Wat wil je consumenten meegeven?

Laat ons terecht trots zijn op wat de Belgische visser ons brengt. Laat ons genieten van lokaal gevangen seizoensvis en ga in de supermarkt of vishandel op zoek naar die vis die je nog niet kende. Smakelijk!

Bijzondere strandvondsten

Het strand is niet alleen een zalige plek om van de zomerzon en de welverdiende vakantie te genieten. Je vindt er ook boeiende resten van zeedieren en -planten, en helaas heel wat plastic afval. Af en toe bots je zelf op een vondst die getuigt van een ver of minder ver verleden. We gingen op pad en zetten enkele spraakmakende voorwerpen in de kijker!

Slachtafval

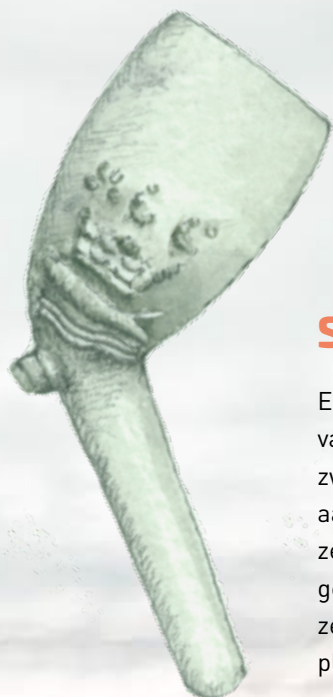
Wie een beetje zoekt, vindt al gauw beenresten op het strand. Het overgrote deel is afkomstig van de keukens aan boord van schepen, of van slachthuizen die in het verleden hun afval in zee dumpten. Slachtafval dus van runderen, varkens, schapen, geiten en paarden. Vaak tonen ze nog de zaag- en haksporen.

Haaientand

Haaientanden zijn een echte trofee voor wie het strand afzoekt naar merkwaardige vondsten. Ze behoorden toe aan haaien die hier tientallen miljoenen jaren geleden leefden, toen het noordelijk deel van ons land deel uitmaakte van een ondiepe, tropische zee ... vol haaien. Driekantig, zwart glimmend, met scherpe randen, zo ziet een fossiele haaientand eruit. Nu maar zoeken!

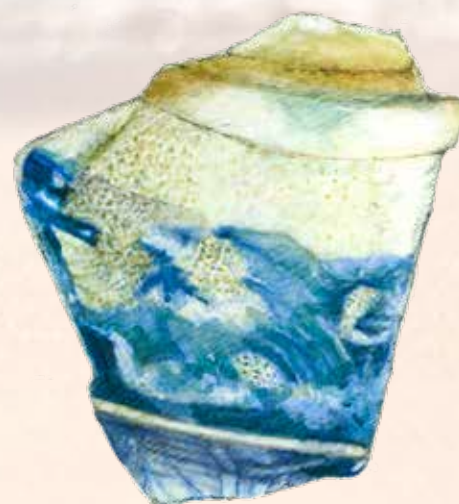

Stenen pijpje

Een echt hebbeding, zo'n stenen pijpje of wat er van rest. Witgrijze pijpenkopjes, binnenin nog zwartgeblakerd, kun je met wat geluk in grover aanspoelsel aantreffen. Ze getuigen van een tijd dat zeelui rookten uit kleien pijpjes en die ze, als stuk geraakt, gewoon overboord kieperden. Soms dragen ze nog interessante merktekens, verwijzend naar de plaats van productie.

Fossiel bot

Veel meer geluk moet je hebben om écht fossiel bot te vinden. Beenmateriaal van dieren die tijdens of voor de laatste IJstijd in onze streken leefden. Toen stond de zeespiegel immers een stuk lager dan vandaag en vormde de Noordzee een rijk landschap waar wolharige mammoeten en neushoorns, reuzenherten, oerossen, tot sabeltandtijgers ronddwaalden. Hoe donkerder en zwaarder het bot, hoe meer kans je met een fossiel been te maken hebt!

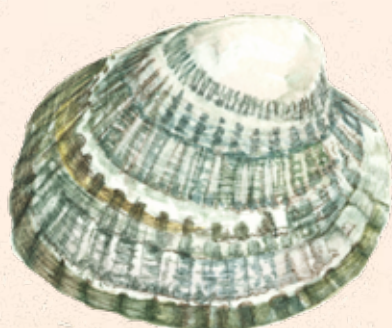

Potscherf

En dan zijn er nog de vele potscherven. Soms recent van datum, soms zelfs uit de Romeinse tijd! Specialistenwerk om die te onderscheiden en het kaf van het koren te scheiden. Maar wie blijft zoeken, doet ooit wel een megavondst!

Zwinkokkel

Het moet zowat de oudste schelp zijn die je met enige kans op succes aan zee kunt vinden. De Zwinkokkel dateert uit dezelfde periode als vele haaientanden, een tijd dat het tropisch warm was in onze contreien. Net omdat de schelp een uitzonderlijke dikte heeft, overleeft ze de tand des tijds. Al vertonen ze wel de sporen van hun lange bestaan.

© Klaas Bogaert

Dominique Persoone: een zeezot over zijn zintuigen

Zot van de zee en West-Vlaams ambassadeur. Dominique Persoone is het beide. De Zeekrant ontmoet de meester-chocolatier in Zeebrugge voor een interview over de zee en wat die met zijn zintuigen doet. Al van jongs af aan beschouwt Dominique Persoone het strand als zijn leefomgeving. Recent maakte de zee ook een diepe indruk tijdens de zeiltrip die hij maakte voor het tv-programma 'Over de Oceaan'. Wij vroegen hem uit over wat hij voelt, ruikt, smaakt, hoort en ervaart als hij aan zee is.

Welk beeld roept de zee bij jou op?

De zee doet mij heel veel denken aan mijn jeugd. Als kind zat ik hier in Zeebrugge tijdens de zomer iedere dag op het strand. Mijn ouders hadden hier een cabinetje. Vandaag maakt de zee mij bewust dat ik leef. Aan zee ervaar je veel bewuster je zintuigen. Hoe ver kun je niet kijken? Zalig toch! Midden op de oceaan zie je alleen maar water. Dat is echt een unieke ervaring. Ik was – zeker in het begin – van de zeiltrip 'Over de Oceaan' zeeziek en ben toen buiten beginnen slapen. De sterrenhemel die weerspiegelt in de zee: echt indrukwekkend.

Wat is voor jou de ultieme smaak van de zee?

De smaak van mossels. Daar kan niets tegen op. Vooral het sap op het einde van de pot vind ik megalekker. Ik heb ooit gewerkt met Heston Blumentahl van sterrenrestaurant 'The Fat Duck' in Londen. Hij deed samen met een professor onderzoek naar de invloed van de zintuigen op de smaak. Hij zette in zijn restaurant een experiment op waarbij ze de zilte

geur van de zee via een bakje aan de schotel bevestigden. Tegelijkertijd konden de tafelgasten geluiden van golven en meeuwen in een grote schelp horen tijdens het verorberen van hun zeevruchtenschotel. Daardoor smaakte het veel intenser. Wanneer je een oester eet in een restaurant of je eet dezelfde oester aan zee, zal die aan zee veel beter smaken gewoon omdat je zintuigen geprikkeld worden.

Welk geluid associeer je met de zee?

Het geluid van de zee is voor mij het geluid van de aanrollende golven in de branding. Dat is enorm rustgevend. Eigenlijk ideale muziek om in slaap te vallen. Als je naar mij belt, is mijn ringtone ook het geluid van de golven. Dat stoort ook nooit als je opgebeld wordt.

Welke geur past voor jou bij de zee?

De geur is voor mij het allerbelangrijkste. Als je een verkoudheid hebt en niets meer ruikt, dan heb je enkel nog zoet, zout, bitter,... maar de lekkerste gevoelens bij het eten komen via je neus. Dat zilte van de zee is de zaligste en de

meest gezonde geur die er is. Dat was echt een ervaring tijdens onze zeiltocht. Midden op de oceaan heb je een fantastische, pure zilte lucht. En dan kom je na een paar weken terug dichter bij land en begint het weer te stinken.

Wat voel je aan zee? Dat mag letterlijk of figuurlijk zijn.

Met je voeten in het zand wandelen vind ik een geweldig gevoel. En ik herinner me ook goed het gevoel na een hele dag aan het strand te spelen. Dat die zee dan aan je vel plakt. Dat zout, dat klein beetje verbrand zijn. Ik denk echt dat de zee een positief effect heeft op onze gezondheid en hoe je je voelt. De zee is machtig en voor mij ook een pauzeknop.

Midden op de oceaan ervaar je de kracht van de natuur nog veel intenser. Ik kan je garanderen dat als de zee wilder wordt en het begint te bliksemen in de verte, je braaf bent hoor. Toen het eens heel rustig weer was, stelde de kapitein voor om te zwemmen. Dan zwem je in de oceaan met een onmetelijke diepte onder je. Je moet je dat eens voorstellen: vijf kilometer water onder je en water zover je kan kijken. En helaas vonden we ook daar kleine plasticdeeltjes terug tijdens onze zeilreis.

Bedankt voor dit zilte interview!

Iconische scheepswrakken

Wat vind je op de bodem van onze Noordzee? Alvast een rijk onderwaterleven: vissen, schelpdieren, schaaldieren, wieren en nog veel meer. Maar er liggen ook wrakken van schepen en oorlogsvliegtuigen. Sommigen zijn zelfs eeuwen oud. Van de meer dan 250 gekende wrakken kozen we er drie uit. Dit is hun verhaal.

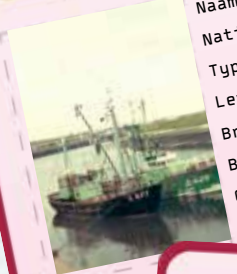
CD123456

Op 12 mei 1972 voer de vierkoppige bemanning van het vissersschip Sabrina uit. 's Avonds sloeg het stuurboordnet plots vast. De schipper besloot beide netten tegelijk op te halen. Het minder belaste bakboordnet kwam sneller omhoog en sloeg tegen de voormast waardoor het schip kapseisde. De opvarenden slaagden er wonderwel in om op het schip te klauteren en werden uiteindelijk gered!

PASSPORT CONTROL

CD 123456

PASSPORT PASSEPORT

Naam:

Nationaliteit:

Type:

Lengte:

Breedte:

Bouwjaar:

Gezonken:

Positie:

Z.577 Sabrina

Belgisch

Vissersschip

18m

5m

1963

13 mei 1972

51°13'300 N 002°31'121 E

CD123456

Dit VOC-schip en haar bemanning lagen sinds Kerstmis vertrekkenklaar in de haven van Vlissingen, wachtend op goed weer, toen ze in februari 1735 eindelijk mochten uitvaren. Gelukkig, want etenswaren begonnen te bederven. De aanwakkerende noordoostenwind zou hen uit het Kanaal brengen. Eens vertrokken, verslechterden de omstandigheden en raakte het schip door een windstoot een zandbank. Het watergutste binnen en 't Vliegend Hart verdween voorgoed onder de golven. Pas in 1981 konden bergers het wrak lokaliseren. Maar de beloning was des te groter: verschillende kisten vol munten!

PASSPORT PASSEPORT

CD 123456

PASSPORT PASSEPORT

Naam:

Nationaliteit:

Type:

Lengte:

Breedte:

Bouwjaar:

Gezonken:

Positie:

't Vliegend Hart

Nederlands

Oost-Indiëvaarder

43,7m

10,9m

1730

3 februari 1735

51°29'425 N 003°06'937 E

PASSPORT CONTROL

CD123456

De U-11 was een van de eerste Duitse onderzeeërs in het bezette Vlaanderen tijdens WOI. De duikboot verliet de haven van Zeebrugge voor het laatst op 9 december 1914 voor een patrouille tussen Dover en Calais. Hierna bleef het stil rond het schip en de opvarenden. Was de duikboot tot zinken gebracht door de Britten? Gebeurde er een ongeval aan boord? Later bleek dat de U-boot ten onder ging in een Brits mijnenveld.

PASSPORT PASSEPORT

CD 123456

PASSPORT PASSEPORT

Naam:

Nationaliteit:

Type:

Lengte:

Breedte:

Bouwjaar:

Gezonken:

Positie:

U-11

Duits

Onderzeeboot

57,38m

6m

1910

1914

51°20'550 N 002°52'075 E

PASSPORT CONTROL

Win!

Het sluizencomplex van deze vissers- en jachthaven speelde een cruciale rol in het Belgisch oorlogsverleden.

7

Op safari aan de kust

Deze zomer zetten de provincie West-Vlaanderen en Westtoer de koestersoorten van de kust in de kijker: bijzondere planten en dieren die zich thuis voelen aan zee. Vijf natuurbezoekerscentra selecteerden hiervoor hun Big Five. Die eigenzinnige selectie kan je ontdekken tijdens een kustsafari of zomerse ontdekkingsstocht. We lichten al een tipje van de sluier.

Zwin Natuur Park

De **boomkikker** is een beetje als spiderman. Als enige inheemse kikkersoort kan hij in struiken en bomen klimmen. Hun klimvaardigheid hebben ze te danken aan 'hechtschijfjes' die lijken op zuignapjes.

Uitkerkse Polder

De **veldleeuwerik** stijgt uitbundig zingend ten hemel op, hoger en hoger, om vervolgens met een parachutevlucht neer te dalen. 'Hemelwerke', 'luchtleeuwerik', 'zangleeuwerke' zijn veelzeggende koosnaampjes.

Atlantikwall Raversyde

De **eikelmuis** herken je aan een schattig snoetje, een zwart Zorro-masker en een lange pluimstaart. Zoals bij een hagedis kan de staarthuid afritsen als een roofdier het diertje vastgrijpt.

Duinenhuis

De **blauwe zeedistel** heet in het Frans 'Le Panicaud des dunes'. Panicaud is afgeleid van een oud Frans woord 'warm brood', want als je in de zomer de bladeren van de zeedistel aanraakt, zou je wel eens je vingers kunnen verbranden, net als bij brood dat uit de oven komt. Spijts zijn naam is het geen distel, maar een familielid van onze wortel.

Duinpanne

De **blauwvleugelsprinkhaan** is door zijn schutkleur moeilijk te spotten, maar met een beetje geluk vliegt er eentje op voor je voeten. Dan spreidt hij zijn prachtige azuurblauwe achtervleugels en kun je hem niet missen. In het binnenland is hij zeldzaam door het verdwijnen van uitgestrekte heidevlaktes. Maar in de duinen komt hij wel nog algemeen voor.

Nieuwsgierig naar alle koestersoorten?

Ontdek wanneer je ze beter kunt leren kennen tijdens de Kustsafari's op www.dekust.be/kustsafari

Iedereen kan via deze webstek ook deelnemen aan een heuse 'Big Five' wedstrijd, georganiseerd door Duinpanne, het Duinenhuis, Atlantikwall Raversyde, Uitkerkse Polder en het Zwin Natuur Park.

Mét mooie prijzen voor de winnaars!

Wedstrijd: herkenningspunten vanop zee

Voor de uitvinding van de GPS bepaalden zeelieden hun positie op zee met kompas en sextant. Kustvissers gebruiken ook al eeuwenlang opvallende referentiepunten aan land. We vroegen reder Lorenzo Desmit en Bart Jacobs, schipper praktijk nautische technieken aan het Maritiem Instituut in Oostende, naar hun referentiepunten aan onze Vlaamse kust.

Jo Struyven bracht de volledige Belgische kust en dus ook de referentiepunten van Lorenzo en Bart in beeld. Hij bundelde dit in een fotoboek 'Land in zicht!'. Kun jij raden welke 6 herkenbare locaties – gespreid over deze Zeekrant – zijn afgebeeld? Bezorg voor 1 september 2022 je antwoord via de QR-code of <https://west-vlaanderen.be/zeeducatie>. Vijf gelukkige deelnemers winnen een exemplaar van dit prachtige fotoboek.

Colofon

Met de Zeekrant willen het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en de Provincie West-Vlaanderen boeiende weetjes voorschotelen aan eenieder die gefascineerd is door zee en kust. De Zeekrant wordt éénmaal per jaar, net vóór het zomerverlof, aan de kust verspreid op een oplage van 60.000 exemplaren. Je kunt gratis een of meerdere exemplaren bekomen door ophaling in het VLIZ: Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende. Overname van teksten is toegestaan, mits bronvermelding.

De uitgave van de Zeekrant kadert in het Wetenschapscommunicatiebeleid van de Vlaamse overheid.

Redactie: Jan Seys, Klaas Bogaert, Ines Tavernier, Bart De Smet, Nancy Fockedeij, Steve Bauwens, Maxime Depoorter

Verantwoordelijke uitgever: Jan Mees **Druk:** Roularta printing nv. **Vormgeving:** Ogenbliksem

Met dank aan: Luc David, Martine Le Comte, Jochen Muys, Geert De Clercq, Lieve Maessele, Jo Struyven

www.west-vlaanderen.be - www.vliz.be

